

ZGODOVINA 2.letnik

Snov srednjega veka:

476-1492 odkritje AMERIKE

1453 KONSTANTINOPEL - zasedli TURKI

fevdalizem

kapitalizem

10st.....19st.

1492

1918- 1.svetovne vojna

1.Opiši politično sliko Evrope v 11.st.?

Tehnično je bila slabo razvita, politično razcepljena in kulturno pa zaostala. Največja država je bila RIMSKO-NEMŠKO CESARSTVO. Centralna oblast je bila šibka slovela je na VOLILNIH VOJVODAH in mejnih grofih. Te so volili cesarje in branili meje. Tudi FRANCOSKO KRALJESTVO je sestavljale številne vojvode in grofije. PIRENEJSKI POLOTOK se je bojeval. S muslimanskimi mavri ZA VNOVNIČNO OSVOJITEV DEŽELE.

ANGLIJA vojvoda **VILJEM OSVAJALEC** osvojil kraljestvo ter odpravil teritorialne kneževine

Na **IRSKEM** so se bojevale domače dinastije.

DANSKA je bila središče **SKANDINAVSKIH DRŽAV**, vendar je kmalu razpadla zaradi osamosvojitve **NORVEŠKE** in **ŠVEDSKE**.

POLJSKA postane kraljevina, **ČEŠKA** postane stalna državna enota in spada v rimsko-nemško cesarstvo.

Ker so bili odnosi med zemljiškim gospodom in vazalom raznoliki in več stranski so na tem delu prevladovale predvsem kneževine vojvodine in grofije.

2.Križarske vojne in posledice?

1095-1291

CLERMONT 1095 prva **KRIŽARSKA VOJNA**. Prvo vojsko je vodil **PETER PUŠČAVNIK**, začel je zbirati viteško vojsko---pritiskali so na žide, ,ker so imeli denar. S tretjo vojsko se srečajo v **BIZANCU** in od tam prodirajo naprej. Leta 1099 so v Jeruzalemu pobili vso prebivalstvo. Po tem letu se vspostavi kraljevina svetih dežel, ki jo vodijo plemiči.

2 plemiška redova **TEMPLARJI** in **IVANOVCI**. Templarji so imeli beli plašč in rdeč križ, Ivanovci so imeli črni plašč in rdeč osmerokotni križ. **ASASINI**- samomorilci, prepričani so bili, da bodo prišli v raj, če bodo koga ubili in se nato usmrtili.

Zadnje Križarske vojne niso bile v **PALESTINI**.

Križarske vojne so vplivale na fevdalni red, ki se je kasneje uspostavil. Vojne so vplivale tudi na velike gospodarske in kulturne spremembe v Evropi. Začeli so gojiti nove (zanje so bile nove) rastlinske in sadne vrste:*redkev, buče, češnjje, marelice*. Na razvoju evropskega duhovnega življenja pa so vplivale bogata **BIZANTINSKA** IN **ARABSKA znanost, filozofija in umetnost**.

3. Kakšne spremembe se pojavijo v poljedelski tehniki v dobi razvitega fevdalizme?

Začeli so uporabljati plug na kolesa, brane in cepce ter železno poljedelsko orodje. Vprežne vole so nadomestili z konji in s tem je bila moč pluga večja in je bilo lažje. Pojavil se je tudi vodni mlin.Začelo se je **nadtriletno kolobarjenje**:*zemlja je bila razdeljena na tri dele. 1.del je bila ozimnina (rž, pšenica),2.del je bila jerina (oves ječmen), 3.del je bila ,praha (pašnik)*. To je tudi združevalo ljudstvo, saj se ni o pridelkih, ki jih bodo sejali, odločal posameznik, temveč je sodelovala cela vas. Razširilo se je v Evropo vse do 18.st.

4. Kako in kje nastajajo srednjeveška mesta in trgi?

Nastajala so na mestih, kjer so se začeli združevati ljudje iz različnih strok, za prodajo svojega blaga in so tako lahko našli kupce (*ob gradovih, v starih antičnih naselbinah, ob cestnih križiščih, ob cerkvah in pristaniščih*) Te naselbine so imenovali **TRGE IN MESTA**. Prebivalci pa so se imenovali **MEŠČANI**. V mestih so predvsem menjali blago, dokler se ni pojavil denar, kot menjalno sredstvo za blago.

5. Kakšne dajatve podložnikov poznamo v srednjem veku?

Kmetje so morali plačevati davek, tlako. Kmetje so imeli zemljiško knjigo ali urbari. **TLAKA-IZMERJENA-** podložnikova delovna obveza določena na kmetijo za poljska dela (delati je moral 3-4 tedensko) **NEIZMERJENA-** prepuščena je bila fevdalčevi samovolji **DAJATVE v pridelkih:** -pravda količine žita

-male pravde kokoši, jajca

-dajatve za uporabo srenjske paše gozda

DAJATVE za

sodno takso:-davek za deželjsko upravo

-desetina (cerkvena dejatev, 10 del se je dal cerkvi)

Pravda je tlaka ki jo daje kmet fevdalcu. Srenaki pašniki in Srenski gozd je moral plačati neko dajatev. Začela se je razvijati obrt: pletarstvo, lončarstvo, tkalstvo, kovaštvo(čipke pridejo iz ITALIJE. Začelo se je razvijati prebivalstvo, ki se kasnej začne zmanjševati zaradi bolezni kuga, črna smrt.

6. Katere trgovske poti se izoblikujejo v srednjem veku?

Pomembne so 3. trgovske poti:-**JUNTARSKA**(Polska)

-**SVILNA** (Kitajska) tudi porcelan

-**DIŠAVNA** (Indija)

Pomembno vlogo

ima **ALEKSANDRIJA** v Egiptu pri delti Nila. Svilno pot pa je vzpostavil **Marco Polo** v 11. st.

7. Kakšna razmerja so veljala med mestom, fevdalcem in vladarjem v SR. VEKU?

Mesta so začela nastajati na fevdalčevi zemlji. Mesta so imela problem, kako pripeljati robo do mesta, ker so ropali. Začnejo se povezovati med seboj v **GILDE** ali **HORDE**. Z litino je **KRALJ** podelil pravico, da je bilo mesto ustanovljeno. Mesto se je moralo organizirati in ustanovili so mestni svet. Meščani so začeli z **sejmi**- zamenjava blaga, plačevanje z denarjem ali zlatom. **Menice** vrednostni papir, s katerim se v določeni obliki prvzame določeno vsoto denarja.

8. Cehi v srednjem veku?

Združenje obrtnikov in rokodelcev v srednjeveških mestih, članstvo bilo pogosto povezano. Nastajajo v 12. st. kljub nasprotovanju plemstva prodrli v mestne samouprave. Predvsem so nadzorovali delo rokodelcev in skrbeli za njihove materialne koristi. njihove pravice so bile zapisane v Cehovskih redih. Vsaka obrt je imela svojega **CEHA**. Na Slovenskem so bili odpravljani s Fr. okupacijo **1809-1813**.

9. Kako je organizirana trgovina v srednjem veku?

Pomembno vlogo so imeli Cehi, ki so na začetku zaradi tega, ker so ščitili obrtnike in njihove skupne koristi, ter pospeševali njihovo delo. Ko pa so zaradi večjih potreb na tržišču posamezni trgovci začeli misliti na organizacijo necehovske velike proizvodnje, so **cehi postali zaviralci napredka**. Najbogatejši mestni prebivalci so postali **trgovci**. Večina mest je bila tujim trgovcem sovražna, zato so jih mesta zščitila. Zaščitila so jih pa tako, da trgovci iz drugih mest niso smeli prodajati v njihovih mestih. Izjeme so bili nekateri dnevi, morali pa so tudi pustiti blago za nekaj časa, da so videli kako se prodaja. Niso pa pozabili na carino in pristojbino. Tak sistem so uveljavili **Benečani** severno od Ancone.

10. Srednjeveška mesta v SLOVENIJI?

Mesta so nastajala od 11. st. do 15. st.. Zadnje nastalo mesto pri nas je **ROGAŠKA SLATINA**. Nastajala so na območju današnje *Avstrije* (BREŽE, BELJAK), pri nas pa na območju PRIMORSKE. Trgovala so po morju, ne pa kopnem. V času 13-14. st. nastane večina slovenskih mest: -**PIRAN** (1274)

-**PTUJ** (1376)

-**LJUBLJANA, MARIBOR, CELJE, KRANJ, KAMNIK,...**

Večina mest nastane na hribih (grad, pod gradom mesto in reka). Zadnja mesta pa so povezana z prihodom Turkov-**KOČEVJE, KRŠKO, VIŠNJA GORA, LOŽ, BELA KRAJINA, ČRNOMELJ**. Tako so dobili pravico do mestnega obzidja. Nekaj mest nastane z fevdalci **NOVO MESTO-RUDOLFOVO MESTO**. Rudolf je bil fevdalec in je dal mestu ime po samem sebi.

Ustanovna listina, pravice mest, dogradnja zidu, svoja vojska.

Ptujska mestna listina; *-vsak človek, ki je preživel v mestu 1 leto in 1 dan je postal meščan*

-če pek ni dal vsaga kruha na razpolago, je plačal visoko kazen

(Ljubljance so namakali v vodo)

11. Opiši notranjo in zunanjo kolonizacijo v EVROPI?

Zaradi vedno večjega števila prebivalstva v Evropi so se morali ljudje začeti naseljevati na ozemlja, kjer so bili takrat še ne naseljena. Začeli so se naseljevati na rečnih površinah ob poteh, ki so vodile v gozd. **Notranjo kolonizacijo** so načrtovali predvsem fevdalci. Vse več ljudi se je začelo širiti v druge dežele. Hkrati z **zunanjo kolonizacijo** pa se je premikala državno jezikovna in etična meja.

Zunanja kolonizacija zaradi vojn. Prva faza zavzeta drugo fazo in spremeniti etično podobo ozemlja, ter **asimilirati** takratno prebivalstvo. (GERMANIZACIJA, ROMANIZACIJA)

12. Kakšen pomen ima za Slovensko narodnostno ozemlje? Kako poteka?

3. faze kolonizacije pri nas: -Osnova je Nemčija. Franki na območju **Panonije, Donave, severni del Karantanije**. Prva faza je ravninski del.

-Druga faza je naseljevanje. Naseljujejo Nemce v slovensko področje.

Koroško, štajersko, okoli Škofje loke. V gorskih dolinah.

-Tretje je visokogorska faza. Višji predeli IDRIJA. V zadnji fazi se

ohranjajo premiki.

13. Kje poteka Slovenska narodnostna meja od 15. st. dalje?

Vse do 15. st. se je pomikala proti jugu, potem pa se ustalila tam, kjer je še danes.

Od 15. st. teče **zahodo narodnostna meja** med Slovenci in Romani od Tržaškega zaliva do Karnijskih alp po črti. **Slovensko-nemška narodnostna meja**, ki se od 15 do 19. st. ni bistveno spremenila, zajema na slovenski strani Zilijsko dolino, Celovško kotlino do Osojskega jezera, Šentursko goro, severni rob Gosposvetskega polja, Štalensko goro in Svinjo planino dolino Meže in južni rob Labotske doline. **Slovensko-ogrska narodnostna meja** je tekla od Monoštra proti jugozahodu mimo Doljne Lendave do Mure. Sredi 15. st. se je Kranjski priključila Slovenska marka z Metliko.

14. Kakšno vlogo ima tretji stan pri delitvi oblasti v srednjem veku? Primer Anglija.

Vladarji so postopoma premagovali fevdalno anarhijo. Še prej posledica normanskih osvajanj nastala močna kraljeva oblast v Angliji in Siciliji.

TRETJI STAN- NEPRIVILIGIRANO PREBIVALSTVO. Vsi razen plemstva-**prvi stan**, duhovščine-**drugi stan**. V ožjem pomenu predstavniki tretjega stanov skupščini stanov. (V francoski revoluciji zastopali revolucijsko meščanstvo) Vilijem Osvajalec uvedel centralizirano državno oblast. Veliki baroni so imeli posesti po več grofijah, kar je ustanove svojih bizantinskih in muslimanskih predhodnikov, in sicer predvsem uspešen uradniški in davčni sistem.

15. S pomočjo zemljevida v knjigi določi največji obseg mongolske države. _____ Začne se velik pohod Džingiskana, zbral je vse dobre bojevnike in nomade. Po 50. letih zavzame vse do črnega morja in razdeli na kanate, ki jih vodi **Kan**. Na Kitajsko **KORUKOM**, območje Perzije **ILKAN**, prostor nad Indijo je **ČAGATAJ**, na območju Rusije je **ZLATA HORDA**. Ozemlje razdeli na potomce, na vnuke. Kublaj Kan je Mongolski Kralj na območju Kitajske. Vodi z trdo roko in za njega je tudi delal Marco Polo. Kanat je del ozemlja v Mongolskem imperiju, ki ga vodi kan.

16. Vzpon in propad Celjskih grofov?

Habsburška oblast je začela pešati na slovenskih tleh. Beneška republika je začela v 1. polovici 15. st. je uspešno osvajala oblasti na kopnem in v Istri. Z njo pa sta tekmovali dve dinastiji:

GORIŠK in **CELJSKI GROFJE**.

Začelo se je v 14. st., ki so uspešno zaokrožili posesti v Štajerski, Kranjski in Koroški. Povezali so se z Balkanskimi dinastijami. Poleg obsežne posestve na Slovenskem so začeli segati tudi na Hrvaško posest. Ko so se začeli umešavati v ogrske zadeve so začeli počasi propadati. 1456 v Beogradu v spopadu ubil **LADISLAV HUNJADI**. Z njegovo smrtjo dinastija izumre.
